

MÁSOKÉRT EGYÜTT

Gemeinsam für andere

2022

66. évfolyam, 5. (894.) szám

ISSN 1026-2156

V. szám

E G Y E D Ü L A S Z E N T Í R Á S !

GemeindebriefDruckerei.de

K E D V E S O L V A S Ó K !

2022 őszének különlegessége, hogy nemcsak az evangélikusságunkat meghatározó októberi reformációi eseményekről emlékezhetünk meg, hanem Luhter első újszövetségi bibliafordításának a *Szeptemberi Bibliának* 500. évfordulójáról is.

Manapság természetes számunkra, hogy a Szentírást könnyen elérhetjük, anyanyelvünkön, magyarul olvashatjuk és messze kerültünk már Johannes Gutenberg fémből öntött betűitől is, hiszen a Bibliát minőségi nyomtatásban vagy modern digitális formátumban is lapozhatjuk.

Évezredes kincsünk értékelésének fontosságáról és a reformátori tanítás egyik meghatározó elvéről, a

Sola Scripturáról (Egyedül a Szentírás) olvashatunk Wagner Szilárd lelkész írásában.

Luther számára összetartozott az anyanyelvi bibliafordítással a mindenki számára jól érthető igehirdetés. Hogy honnan hallhatjuk az ígét a templomon belül? Páll Csilla művészettörténész mutatja be az ambó, a pulpitus, a szószék és a szószékoltár különlegességeit, majd megismerhetjük Luther Budapesten őrzött végrendeletét Szentpétery Miklós írásából.

2022 októberében kívánok áldott reformációi ünnepet és elmélyült olvasást!

A szerkesztő

S O L A S C R I P T U R A / É G Y E D Ű L A S Z E N T Í R Á S

A reformáció hónapjának, illetve magának az ünnepnek vannak klasszikus témái. Ezek közül kiemelkedik a reformátori gondolkodás négy pillére. Ezek kezdettől fogva kijelölték az Isten és ember viszonyáról való gondolkodás bibliai alapú módját, amely Isten munkálkodását helyezi a középpontba: Egyedül a Szentírás (Sola Scriptura), egyedül Krisztus (Solus Christus), egyedül a hit (Sola fide), egyedül a kegyelem (Sola gratia).

Mind a négy meghatározó elemmel külön is érdemes lenne foglalkozni, a 2022. év reformációi ünnepén azonban egyet közülük érdemes kiemelni is. Az idei évben megemlékezhetünk ugyanis arról, hogy 500 évvel ezelőtt készült el Luther első teljes Újszövetség-fordítása, amelyet később a teljes Szentírás német nyelvre fordított kiadása követett.

Magát az elmélyült munkát az a körülmény tette lehetővé, hogy Bölcs Frigyes szász választófejedelem a Lutherra kimondott birodalmi átok után elraboltatta őt és Wartburg várába vitette, ahol Jörg lovagként a világtól elzárva élt. Ez idő alatt lehetősége volt a koncentrált munkára, amely a reformáció további útjára is jelentős hatással volt.

Luther egyik fontos felismerése ugyanis az volt, hogy a hitet akkor lehet a Szentírásnak megfelelő módon terjeszteni és élni, ha a Biblia minden olvasni tudó ember számára hozzáférhetővé válik. Az ő esetében ez nem csupán egy általános elv volt, hanem gyakorlat és alapvető követelmény. Luther számára valóban fontos volt, hogy a nép által beszélt hétköznapi nyelv legyen a Szentírás nyelve is, ugyanakkor arra is rákényszerült, hogy a fordítás során új szavakat, kifejezéseket alkosson. Mindez együtt eredményezte azt a nyelvi bravúrt, amelynek nyomán Luthert sokan a modern német nyelv megteremtőjének tartják. Ezáltal fordításának jelentősége messze túlmutat az egyház határain, bár mi

most inkább a teológiai és hitéleti következményekre szeretnénk koncentrálni.

A reformátotok egyházújító tanításai között kiemelt helyet foglalt el az a meggyőződés, hogy a Szentírás üzenetét az egyházi élet minden területén tisztán kell érvényre juttatni. Szövegének széles körben történt ismertté válása lehetővé tette az istentisztelet, valamint a személyes és a közösségi kegyesség megtisztítását a kereszténység lényegétől idegen hagyományoktól.

A Szentírás hozzáférhetősége ugyanakkor több szinten is megszűntette az egyház hierarchikus, merev rendjét. Először is megnyitotta a közvetlen - azaz papi közvetítés nélküli - istenkapcsolat lehetőségét minden ember számára az Isten igéjéhez való hozzáférés és az imádság területén egyaránt.

Ebből következett a hívők „egyetemes papságának” tanítása, illetve annak komolyan vétele. Ha ugyanis a Biblia szövege alapján a Szentlélek minden emberben egyaránt munkálkodik, akkor lehetővé teszi Isten üzenetének, akaratának helyes megértését, ezzel együtt pedig a helytelen szentírásértelmezés kritikáját is. A közösség tagjainak tehát joguk, sőt feladatuk, hogy megítéljék az igehirdetést annak biblikussága szempontjából. Ez persze azt felételezi, hogy a szöveg ne csak magától értetődő módon rendelkezésre álljon, hanem használatban is legyen a közösségben.

A Szentíráshoz való ragaszkodásnak ez a követelménye végigkísérte a reformátori hitvallások keletkezését is, így a különböző történelmi helyzetekben keletkezett szövegek mindvégig megfeleltek a bibliai alapoknak. Ezzel együtt jelentős bázist is biztosított a közösségben a hitvallásokkal kapcsolatos és mindig szükséges egyetértés és követhetőség tekintetében.

A Szentírás anyanyelvi szövege a mai egyház számára is hatalmas kincs még akkor is, ha hozzáférhetősége és használata természetessé vált. Ma sem nélkülözhetjük a Bibliát sem egyházi életünkben, sem egyéni hitgyakorlatunk során. Legyünk büszkék arra, hogy ott van a polcunkon, az íróasztalunkon a Bibliánk, ez az évezredes kincs!

Éppen a jubileum kapcsán érdemes felidézni, hogy hogyan ír az isteni íge örök érvényéről a finn költő, *Johan Ludvig Runeberg* az Evangélikus Énekeskönyv 286. ének alapjául szolgáló versben:

„Vált ezredévet ezredév, De soha el nem évül, Nem élhet az új nemzedék E régi íge nélkül. Hit, erő, béke, üdvösség Mert nem lesz soha másban, Megrendül bár a föld és ég, Mint Isten szent szavában.

Ha minden támasz rombadúl, S megragadod ez egyet, És végre hozzá menekül A zúgó vészben lelked: Ó, milyen áldott helyre lel! Ott talál békességet És biztos, védett kikötőt, Hol vihar el nem érhet.

Ó, zengjen néked szüntelen, Nagy Istenünk, a hála, Hogy igéd által elvezetsz Az üdvösség útjára! Kírátalált e kincsre már, Nem ismer szegénységet, S nincs, aki el ne nyerhetné E kincset: szent igédet.“

500 év egyháztörténete egyben a Biblia hatástörténete is, nemcsak németországi összefüggésben, hanem többek között magyar nyelvterületen is. Ma sem függetleníthetjük magunkat tőle, ezért érdemes feltennünk a kérdést, hogy hol a helye a Szentírásnak egyházunkban és személyes életünkben. S ha arra a következtetésre jutunk, hogy nincs az őt megillető helyen, akkor talán éppen ez az 500. évforduló indíthat bennünket arra, hogy tegyünk azért, hogy az életünk meghatározó irányítúje lehessen a Biblia, ahogyan volt sokaknak sok évszázadon át...

Örömteli olvasást és áldott reformáció-ünnepet kívánok minden Olvasónknak:

Wagner Szilárd, lelkész

A M B Ó , P U L P I T U S , S Z Ó S Z É K , S Z Ó S Z É K O L T Á R

Aacheni dóm, II. Henrik ambója 1002-1024 között.

Kezdetek óta az evangélium hirdetése volt a kereszténység legfontosabb feladata, ezért a papok, diakónusok és lektorok számára megfelelő jelentőségű helyszíneket alakítottak ki a templomokban. Az *ambó*-nak nevezett emelvény az ókorból származott mint olvasópult, az ókeresztény egyházi épületekbe. Ennek egyik középkori példányát láthatjuk az aacheni dómban. II. Henrik (Bajor Gizella királyné fivére és az egyetlen szentté avatott német király és német-római császár) adományozta a császári palotához tartozó, bizánci stílusban épült kápolna részére. A mestermű drágakövekkel, filigrán díszítésekkel, elefántcsontból és aranyozott rézből készített domborművekkel kreált alkotás. Az ékszerszerűen kidolgozott ábrázolásokon még ókori-mitológiai alakokat, valamint a négy evangélistát látjuk, latin verssorokkal kiegészítve.

Eredetileg ez az ambó az oktagonális alaprajzú császári kápolna közepén, az oltár előtt lehetett felállítva. A 15. században helyezték el a kápolnához hozzáépített hajó déli falára. A fából készült lépcsőfeljáró viszont csak 1782-ben készült el. Érdekes a változó elrendezést a reformációban kialakuló szószékoltárokkal összehasonlítani. Manapság minden keresztény templomban használják az ambót illetve egy ún. pulpitust is igeolvasásra.

A pulpitus egyik szépséges példányát láthatjuk Rómában, a Szent Péter székesegyházban. A fából faragott barokk szerkezetet három aranyozott dombormű díszíti. A hallgatóság, szemből, az *Angyali üdvözlés* jelenetét látja, amelyet a Szentlélek sugarai árasztanak el. A háttérben Ádám és Éva kiűzése a *paradicsomból* jeleníti meg az emberiség első bűnbeesését.

Róma, Szent Péter Bazilika, pulpitus.

Nagyboldogasszony templom Tuntenhausenben.

A két egymás mögé helyezett ó- és újszövetségi esemény arra a tanításra utal, hogy a Szentlélektől fogant Krisztus lesz az, aki megváltja az embert az *eredendő bűntől* és az örök haláltól.

A ellenreformáció idejében, illetve a 17. században kibontakozó pompás barokk templomberendezés fontos eszköze lett a katolicizmus legitimálásának. A felső/dél bajorországi katolikus templomokban csodálatos oltárokat és szószékeket faragtak, hogy a protestáns puritánsággal szemben, elkápráztassák a hívőket. Ugyanakkor a katolikus egyház megértette az anyanyelven történő prédikációk jelentőségét. A számos Mária-zarándokhely egyikében látható a fenti szószék, amelyet egy templom-oszlophoz rögzítettek. Az alkotóelemeinek díszítései egy program szerint készültek el: egy oszlop tartja a *kosarat*, ami fölött egy tornyos *hangvető* van felfüggesztve. A kosár mellvédfalait a négy kagylós fülkében ülő evangélista alakja díszíti, szimbólumaikkal együtt.

A hangvető alsó lapján, a Szentlélek galambja lebeg a prédikátor felett. Fölöttük két szinten a feltámadt Krisztus egyházi szentek kíséretében, valamint harmonizáló angyalok és legfölül a hárfás Dávid király alakjai láthatók. Az ikonográfia ilyen módon alátámasztani kívánja azt, hogy a szószékről elhangzó tanítás a leghitelesebb forrásból származik.

Magyarországon a 18. század végén alakult ki egy új templomberendezési mód. A Bobán felállított evangélikus *szószékoltár* jó példa arra, hogy hogyan egyesítették az oltár és a szószék funkcióját. Az evangélikus felfogás szerint a prédikáció és az oltáriszentség szorosan összetartoznak. A keresztelomedence is sok helyen az oltár elé lett elhelyezve. A hívők egy irányba nézve követhetik az istentisztelet mozzanatait.

2019-ben jelent meg Harmati Béla *Szószékoltárok Magyarországon* című művészettörténeti könyve számos új felvétellel. Ajánlom mindenkinek, akit ez a témakör érdekel.

Páll Csilla, művészettörténész

Boba, evangélikus szószékoltár, 1792.

LUTHER MÁRTON VÉGRENDELETE BUDAPESTEN

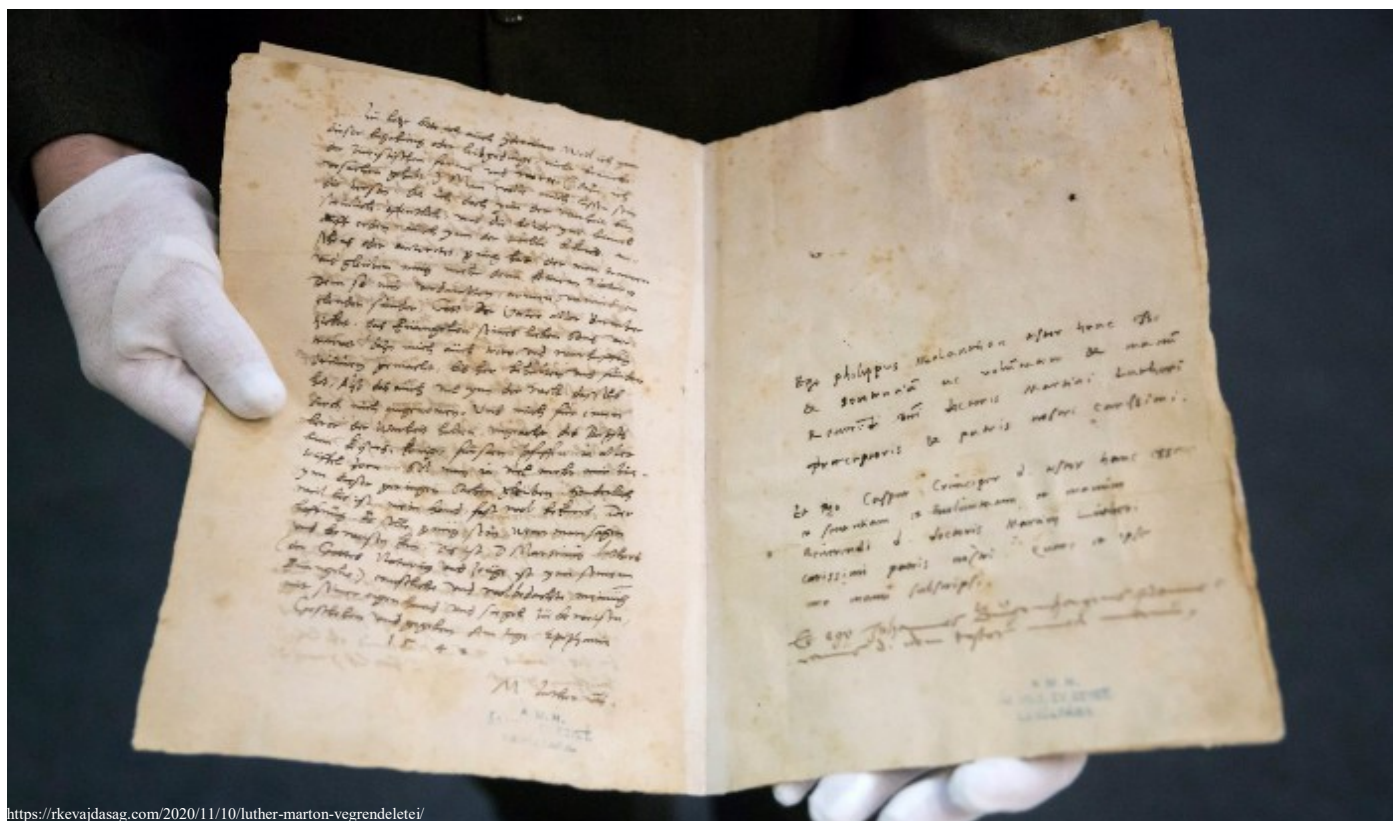
Az 1542-ben a Luther által írt végrendeletet a katolikus Jankovich Miklós műgyűjtő 1804-ben, negyven aranyért vásárolta meg egy árverésen a németországi Helmstedtben. Először magángyűjteményében őrizte, majd végrendeletében, további értékes iratokkal együtt a Magyarországi Evangélikus Egyházra hagyta.

Napjainkban az Evangélikus Országos Levéltár (EOL) legféltettebb tárgyainak egyike, több német visszaszerzési kezdeményezés ellenére Magyarországon maradt. Az irat hitelességét többször megvizsgálták, eredetisége nem vonható kétségbe. A végrendelet nemesmásolatát az Evangélikus Országos Múzeumban lehet megtekinteni a budapesti Deák téren.

Luthert rendszeresen gyomor- és vesepanaszok gyötörték, amelyeket erfurti szerzetesi éveire lehet visszavezetni. A böjtölés, a rendszertelen étkezés és a hideg épület miatt rendszeresen felfázott. Gyakran kínozta felfájás és fülzúgás.

Első végrendeletét 1537-ben írta meg, amikor kritikus egészségi állapotba került. Ebben nem

elsősorban az egyház sorsáról ír. Kiolvasható a szövegből, hogy nem bánta meg az egyház megreformálására tett lépéseit, és élesen fogalmaz a pápaság intézményéről. Pár mondatban elnézést kér legközelebbi munkatársaitól, amennyiben valamivel megbántotta őket. Röviden, vigasztaló szavakkal fordul feleségéhez, köszönetet mond szeretetéért és gyermekei sorsáról is rendelkezik. A végrendelet jellemzője, hogy családjáról csak néhány sorban ír, többnyire az egyház sorsa foglalkoztatja. A szászországi választófejedelmet valamint a hesseni tartománygróft arra biztatja, hogy tartsanak ki a tiszta evangéliumi tanítás mellett, és semmiképpen se térjenek le a megkezdett útról, még akkor sem, ha rágalmazásnak vannak kitéve. Luther azt is leírta, hogy kész a halálra, de szeretne még élni, legalább pünkösdig, mert a pápa akkorra tűzte ki a zsinat időpontját. Akkor a „római fenevadat és annak birodalmát” szándékozott volna még keményebben megvádolni írásaival az „egész világ előtt”. Az eredeti kéziratot a Weimari Állami Levéltárban őrzik.

Második, Budapesten őrzött végrendeletének megírására kiújuló betegsége készítette. Ebben családjáról, feleségéről és gyermekeiről is ír. A szövegben felsorolt birtok, ház és néhány ékszer Luther családi körülményeibe, anyagi helyzetébe is betekintést ad. Az 1542-ben papírra vetett és 1544-ben kiegészített végrendeletet Luther a wittenbergi törvénykönyvbe is bejegyeztette, így gondoskodott annak megtámadhatatlanságáról. A korabeli száz törvények rendelkezéseitől eltérően vagyonát nem gyermekeire, hanem feleségére, Bora Katalinra hagyta. Ennek egyik oka a felesége iránti szeretet, amelyre utalást is tesz, és háláját azzal fejezi ki, hogy mindenét ráhagyja. A másik ok pedig az a megfontolás, hogy így gondoskodik felesége megélhetéséről, és rábízta gyermekei ellátását: „Én ugyanis azt tartom, hogy tulajdon gyermekének az

anya a legjobb gyámja, aki a birtokot és a hagyatékot nem a gyermekek kárára és hátrányára, hanem hasznára és javára fordítja, hiszen a gyermek az ő teste és vére, akit szíve alatt hordott”

A három lapra írt, hat oldalas végrendeletet a kor szokásaitól eltérően nem heten, hanem hárman hitelesítették tanúként. Mindhárman jelentős wittenbergi professzorok: Philipp Melanchton, Caspar Kreuziger és Johannes Bugenhagen. A tanúk latin nyelven írták tanúságukat, míg a végrendelet német nyelven íródott.

Luther Márton 1546. február 18-án halt meg, hatvankét évesen Eislebenben. Emlékére a város nevét 1946-ban, halálának négyszázadik évfordulóján a Lutherstadt (azaz Lutherváros) előnévvel egészítették ki.

Szentpétery Miklós

ISTENTISZTELETEK ÉS GYÜLEKEZETI ALKALMAK

Nagy örömmel hívunk és várunk mindenkit istentiszteleteinkre és gyülekezeti alkalmainkra.

BÉCS – AUFERSTEHUNGSKIRCHE (Lindengasse 44a, 1070 Wien)

November 6.   11 óra   Istentisztelet

GRAZ – HEILANDSKIRCHE (Kaiser-Josef-Platz 9, 8010 Graz)

November 20.   16 óra   Istentisztelet

KÖSZÖNET

Kedves Olvasóink!

Ezúton szeretnénk megköszönni nagylelkű adományait, melyet adakozási felhívásunkra küldtek. Nagy öröm számunkra, hogy ilyen sokan becsülik munkánkat és támogatják anyagilag, hogy fenn tudjunk maradni, hiszen kis gyülekezet révén nehezebb pénzforráshoz jutnunk.

Szíves adományaitat továbbra is várjuk (IBAN AT70 1100 0002 9041 9100).

Kérjük, hogy az utalásra írják rá: „Spende AMEGY“.

Isten áldása és kegyelme legyen mindannyiunkkal!

A presbitérium nevében hálás köszönettel:

Andorka Hanna felügyelő

Impressum

Medieninhaber und Herausgeber:

Presbyterium der
Ungarischen Evangelischen Gemeinde
A.B. in Österreich A-1060 Wien,
Capistrangasse 2/15
Tel. +43 650 58 777 12,
E-mail: maegy.austria@gmail.com
Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung

Erscheinungsort: Wien

Verlagspostamt: A-1060 Wien

Zul.Nr.: GZ 02Z031072 M

Richtung der Zeitung:

Informationen über die Tätigkeiten und
Veranstaltungen in der Pfarrgemeinde

Redaktion: Pfarrer Szilárd Wagner, Lektorin Zita Szeitl-Eibinger

Bankverbindung: Bank Austria, A-1011 Wien, Schottengasse 6.

IBAN: AT701100000290419100; **SWIFT (BIC):** BKAUATWW

November hónap igéje:

**„Jaj azoknak, akik azt mondják a rosszra, hogy jó,
és a jóra azt, hogy rossz, akik a sötétséget világosságnak, a
világosságot pedig sötétségnek mondják, akik azt állítják a
keserőről, hogy édes, az édesről pedig azt, hogy keserű!“**

Ézs 5,20

MEGHÍVÓ

ADVENTI GYÜLEKEZETI HÉTVÉGÉRE

Helyszín: Bad Tatzmannsdorf, Hotel SIMON

Ideje: 2022. december 3-4.

Jelentkezés: [www.evangelikus-at.com/
adventigyulekezetihetvege2022](http://www.evangelikus-at.com/adventigyulekezetihetvege2022)

